

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII KADENCJA**

Warszawa, dnia 7 czerwca 2011 r.

Druk nr 1182 S

SPRAWOZDANIE

KOMISJI USTAWODAWCZEJ

oraz

KOMISJI PRAW CZŁOWIEKA, PRAWORZĄDNOŚCI I PETYCJI

o projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (druk nr 1182)

Marszałek Senatu w dniu 27 kwietnia 2011 r. skierował do Komisji Ustawodawczej oraz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego w celu rozpatrzenia go w pierwszym czytaniu.

Komisje na wspólnym posiedzeniu w dniu 7 czerwca 2011 r. rozpatrzyły w pierwszym czytaniu przedstawiony przez wnioskodawców projekt ustawy, wprowadziły do niego poprawki i wnoszą o przyjęcie przez Senat jednolitego, załączonego projektu ustawy oraz projektu uchwały w sprawie wniesienia do Sejmu tego projektu ustawy.

Przewodniczący Komisji
Ustawodawczej
(-) Piotr Zientarski

Przewodniczący Komisji
Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
(-) Stanisław Piotrowicz

projekt

U C H W A Ł A
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia

**w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy
– Kodeks postępowania karnego**

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Senat wnosi do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego.

Jednocześnie upoważnia senatora Piotra Zientarskiego do reprezentowania Senatu w pracach nad projektem.

USTAWA

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego

Art. 1.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.¹⁾) po rozdziale 32 dodaje się rozdział 32a w brzmieniu:

"Rozdział 32a

Zabezpieczenie roszczeń z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych

Art. 296a. § 1. Jeżeli zebrane w sprawie dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że określona osoba popełniła przestępstwo z art. 173, art. 177 lub art. 355 Kodeksu karnego, sąd na wniosek prokuratora, pokrzywdzonego lub osoby dla niego najbliższej, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator na wniosek pokrzywdzonego lub osoby dla niego najbliższej, może do czasu prawomocnego zakończenia postępowania wydać postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia roszczeń z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405 i Nr 264, poz. 2641, z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 77, poz. 680, Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203, Nr 163, poz. 1363, Nr 169, poz. 1416 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 15, poz. 118, Nr 66, poz. 467, Nr 95, poz. 659, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 141, poz. 1009 i 1013, Nr 167, poz. 1192 i Nr 226, poz. 1647 i 1648, z 2007 r. Nr 20, poz. 116, Nr 64, poz. 432, Nr 80, poz. 539, Nr 89, poz. 589, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 123, poz. 849 i Nr 128, poz. 903, z 2008 r. Nr 27, poz. 162, Nr 100, poz. 648, Nr 107, poz. 686, Nr 123, poz. 802, Nr 182, poz. 1133, Nr 208, poz. 1308, Nr 214, poz. 1344, Nr 225, poz. 1485, Nr 234, poz. 1571 i Nr 237, poz. 1651 oraz z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 20, poz. 104, Nr 27, poz. 162, Nr 28, poz. 171, Nr 68, poz. 585, Nr 85, poz. 716, Nr 127, poz. 1051, Nr 144, poz. 1178, Nr 168, poz. 1323, Nr 178, poz. 1375, Nr 190, poz. 1474 i Nr 206, poz. 1589, z 2010 r. Nr 7, poz. 46, Nr 98, poz. 626, Nr 106, poz. 669, Nr 122, poz. 826, Nr 125, poz. 842, Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1307 oraz z 2011 r. Nr 48, poz. 245 i 246 i Nr 53, poz. 273.

§ 2. W postanowieniu, o którym mowa w § 1, nakłada się obowiązek wypłaty na rzecz pokrzywdzonego przez zakład ubezpieczeń, a w przypadkach określonych w ustawie – przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny lub Polskie Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, zwane dalej "podmiotami zobowiązanymi do wypłaty odszkodowania", z tytułu zaliczki na poczet odszkodowania jednorazowego świadczenia pieniężnego lub świadczeń pieniężnych okresowych, w celu udzielenia pokrzywdzonemu niezbędnej pomocy, w szczególności związanej z kosztami jego leczenia, rehabilitacji lub kosztami niezbędnego utrzymania pokrzywdzonego i jego rodziny. Kwota zaliczki dotyczy wyłącznie szkody związanej z ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu albo naruszeniem czynności narządu ciała lub rozstrojem zdrowia, o których mowa w art. 157 § 1 Kodeksu karnego. Określając wysokość i terminy płatności świadczeń sąd lub prokurator bierze pod uwagę szacunkową wysokość szkody, górną granicę odpowiedzialności podmiotu zobowiązanego do wypłaty odszkodowania, wynikającą z umowy lub przepisów prawa, oraz potrzeby w zakresie niezbędnej pomocy pokrzywdzonemu, jak również uwzględnia okoliczności zdarzenia w zakresie, w jakim mogą mieć one wpływ na ustalenie wysokości odszkodowania.

§ 3. Przed złożeniem wniosku, o którym mowa w § 1, pokrzywdzony obowiązany jest złożyć zawiadomienie o szkodzie do podmiotu zobowiązanego do wypłaty odszkodowania, chyba że stan zdrowia pokrzywdzonego uniemożliwia dokonywanie czynności prawnych.

§ 4. Odmawia się przyjęcia wniosku, jeżeli:

- 1) wniosek został wniesiony przez osobę nieuprawnioną,
- 2) wniosek został wniesiony bez uprzedniego zawiadomienia o szkodzie, o którym mowa w § 3,
- 3) podmiot zobowiązany do wypłaty odszkodowania wypłacił odszkodowanie,
- 4) roszczenie objęte wnioskiem nie ma bezpośredniego związku z czynem będącym przedmiotem postępowania,
- 5) to samo roszczenie dochodzone jest również w postępowaniu cywilnym,
- 6) o roszczeniu objętym wnioskiem prawomocnie orzeczono,

7) wniosek został złożony przed upływem 30 dni od daty złożenia zawiadomienia o szkodzie.

Na zarządzenie odmawiające przyjęcia wniosku przysługuje zażalenie, z tym że zażalenie na zarządzenie prokuratora rozpoznaje sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie.

§ 5. Prawomocne postanowienie o nałożeniu na podmiot zobowiązany do wypłaty odszkodowania obowiązku, o którym mowa w § 2, stanowi tytuł wykonawczy bez potrzeby zaopatrywania go w klauzulę wykonalności.

§ 6. Pokrzywdzonego, a w razie potrzeby osobę dla niego najbliższą, należy pouczyć o treści § 1-3.

Art. 296b. § 1. Przed wydaniem postanowienia, o którym mowa w art. 296a § 1, sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, wzywa niezwłocznie podmiot zobowiązany do wypłaty odszkodowania do przedstawienia w terminie 14 dni dokumentacji dotyczącej umowy oraz oszacowania wysokości odszkodowania, ze wskazaniem sposobu jego wyliczenia. Niezłożenie dokumentacji w terminie nie wstrzymuje wydania postanowienia.

§ 2. W uzasadnionych przypadkach, przed wydaniem postanowienia, o którym mowa w art. 296a § 1, można, o ile nie wiąże się to z nadmiernymi trudnościami, odebrać od pokrzywdzonego lub osoby dla niego najbliższej, która złożyła wniosek na podstawie art. 296a § 1, oświadczenie odnośnie do okoliczności wpływających na zakres obowiązku nakładanego na podmiot zobowiązany do wypłaty odszkodowania.

Art. 296c. Obowiązek, o którym mowa w art. 296a § 2, należy uchylić lub zmienić, jeżeli w toku postępowania powstaną lub ujawnią się okoliczności uzasadniające jego uchylenie lub zmianę.

Art. 296d. Na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia roszczeń z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przysługuje zażalenie również osobie, która złożyła wniosek na podstawie art. 296a § 1. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie. Zażalenie na postanowienie wydane przez sąd odwoławczy rozpoznaje ten sam sąd w innym składzie.

Art. 296e. § 1. Świadczenia z tytułu zaliczki, o której mowa w art. 296a § 2, wypłacone uprawnionemu, podlegają zaliczeniu na poczet należnego odszkodowania. Podmiotowi zobowiązanemu do wypłaty odszkodowania przysługuje

roszczenie o zwrot wypłaconych świadczeń w wypadku braku podstaw do ich wypłaty w całości lub w części.

§ 2. Roszczenie przeciwko podmiotowi zobowiązanemu do wypłaty odszkodowania o zapłatę kwot przekraczających wartość wypłaconych świadczeń oraz roszczenie tego podmiotu przeciwko pokrzywdzonemu, o którym mowa w § 1, mogą być dochodzone wyłącznie w postępowaniu cywilnym."

Art. 2.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

1. Ocena aktualnego stanu stosunków społecznych i stanu prawnego w dziedzinie, której dotyczyć ma projektowana ustawa

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. nr 89 poz. 555 z późn. zm.), w dotychczasowym kształcie, nie zna instytucji zabezpieczenia roszczenia odszkodowawczego dla ofiar katastrof i wypadków w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym w postaci świadczenia nowacyjnego wypłacanego na poczet niezbędnych kosztów leczenia i rehabilitacji. W obecnym kształcie prawnym uzyskanie takiego świadczenia przez poszkodowanego jest możliwe wyłącznie na drodze cywilnej, w trybie art. 753¹ Kodeksu postępowania cywilnego. Uzyskanie takiego świadczenia wymaga jednak od pokrzywdzonego świadomości prawnej istnienia takiej możliwości, inicjatywy procesowej w postaci wytoczenia powództwa cywilnego, a przede wszystkim – posiadania środków pieniężnych na uiszczenie opłaty sądowej od powództwa. Spełnienie tych wszystkich przesłanek nie gwarantuje pokrzywdzonemu szybkiego zaspokojenia roszczenia nawet w minimalnej części na drodze procesu cywilnego, gdyż z analizy praktyki wynika, że sądy cywilne i zakłady ubezpieczeń uzależniają rozstrzygnięcia w tym zakresie od prawomocnego zakończenia postępowania karnego. Wprowadzenie tej instytucji do ustroju prawa karnego pozwoli pokrzywdzonemu na otrzymanie świadczenia nowacyjnego bez ograniczeń wynikających z istoty procesu cywilnego.

2. Potrzeba i cel uchwalenia projektowanej ustawy

Tendencja do dalszego rozszerzania uprawnień pokrzywdzonego w toku procesu karnego stała się powodem podjęcia prac legislacyjnych, których wynikiem jest niniejszy projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeksu postępowania karnego. Nowelizacja dotyczy pokrzywdzonych przestępstwem katastrofy komunikacyjnej i wypadku komunikacyjnego, w sytuacji nastąpienia skutku w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu albo naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia, określonych w art. 157 § 1 Kodeksu karnego.

Nowy proponowany rozdział Kodeksu postępowania karnego, zatytułowany "Zabezpieczenie roszczeń z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych", ma na celu wprowadzenie do procedury karnej nowej instytucji – zabezpieczenia z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. Instytucja ta tworzy mechanizm prowadzący do poprawy sytuacji osoby pokrzywdzonej przestępstwem katastrofy komunikacyjnej i wypadku komunikacyjnego, która doznała szkody tzw. "na osobie",

tj. ciężkiego uszczerbku na zdrowiu lub obrażeń ciała określonych w art. 157 § 1 k.k., w wyniku czynu sprawcy, którego skutki są objęte ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej, lub takim ubezpieczeniem objęte być powinny.

Przez zawarcie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, zgodnie z treścią art. 822 § 1 Kodeksu cywilnego, zakład ubezpieczeń zobowiązuje się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, względem których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczony albo osoba, na rzecz której została zawarta umowa ubezpieczenia.

Zgodnie z dyspozycją art. 822 § 4 k.c. uprawniony do odszkodowania w związku ze zdarzeniem objętym umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej może dochodzić roszczenia bezpośrednio od zakładu ubezpieczeń, co oznacza, że sprawca szkody oraz zakład ubezpieczeń odpowiadają za szkodę w rygorze odpowiedzialności *in solidum*.

Dobrowolnemu spełnieniu świadczenia z tytułu odszkodowania, tak przez ubezpieczonego jak i podmiot zobowiązany do świadczenia (zakład ubezpieczeń, a w przypadkach określonych w ustawie także Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny oraz Polskie Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych) nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że przeciwko sprawcy toczy się postępowanie karne. To samo dotyczy możliwości zasądzenia świadczenia w wyniku powództwa cywilnego.

Doświadczenia praktyczne wskazują jednak, że w przypadku zaistnienia szkody wskutek zdarzenia, w związku z którym toczy się postępowanie karne, zakłady ubezpieczeń powściągają się od szybkiego przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego, powołując się na konieczność oczekiwania na prawomocne rozstrzygnięcie kwestii odpowiedzialności za szkodę osoby, na rzecz której zawarto umowę OC, jako okoliczność warunkującą wypłatę odszkodowania.

Powoduje to nie tylko przedłużanie likwidacji szkód, ale też wykorzystywanie braku wiedzy prawnej pokrzywdzonego, a tym samym unikanie odpowiedzialności przez zakłady ubezpieczeń. Często zdarza się to tam, gdzie mamy do czynienia z poważnymi skutkami czynu w postaci obrażeń ciała osoby pokrzywdzonej.

Względy humanitarne oraz *decyzja ramowa Rady Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2001 r. nr 2001/220/WSiSW o pozycji ofiary w postępowaniu karnym* przesadzają o tym, że w postępowaniu karnym powinny być rozstrzygnięte wszystkie sprawy istotne dla pokrzywdzonego (z jego udziałem tylko w razie konieczności). Niejednokrotnie dla zminimalizowania negatywnych następstw przestępstwa uderzających w pokrzywdzonego i jego rodzinę niezbędna jest natychmiastowa pomoc, której mechanizm tworzą proponowane

regulacje.

Proponowane zabezpieczenie, aby odnieść zamierzony skutek, powinno być stosowane sprawnie i bez zbędnej zwłoki, a więc co do zasady już na etapie postępowania przygotowawczego. Na tym etapie postępowania o wydanie postanowienia o zabezpieczeniu nowacyjnym będzie wnosił pokrzywdzony lub — w sytuacji, gdy pokrzywdzony z uwagi na stan zdrowia nie jest w stanie samodzielnie skorzystać z tego uprawnienia — osoba dla niego najbliższa. Zaproponowane rozwiązanie legislacyjne ma wpłynąć przede wszystkim na poprawę sytuacji pokrzywdzonego, zwłaszcza gdy zachodzi potrzeba jednorazowego świadczenia pieniężnego przeznaczonego na zaspokojenie jego bieżących potrzeb, gdy skutek czynu polega na uszczerbku na zdrowiu wpływającym na możliwości zarobkowe, czy skutkującym koniecznością pokrycia kosztów leczenia i rehabilitacji, nie refundowanych przez system opieki zdrowotnej.

W proponowanej regulacji jako środek poprawy sytuacji osoby pokrzywdzonej przyjęto rozwiązanie o charakterze zabezpieczenia nowacyjnego. Celem zabezpieczenia w tym przypadku nie jest zabezpieczenie przyszłego zaspokojenia wierzyciela, lecz natychmiastowe dostarczenie uprawnionemu - wierzycielowi, środków utrzymania bądź środków niezbędnych do odwrócenia negatywnych, w szczególności w zakresie stanu zdrowia, następstw czynu popełnionego przez ubezpieczonego.

3. Możliwości podjęcia alternatywnych w stosunku do uchwalenia projektowanej ustawy środków umożliwiających osiągnięcie celu

Ze względu na brak na gruncie prawa karnego rozwiązań choćby podobnych do projektowanej instytucji, nie ma możliwości podjęcia innych środków, mogących skutkować takim samym celem, jak projektowana ustawa, czyli zapewnienie pokrzywdzonemu zabezpieczenia roszczeń z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w postępowaniu karnym. Istnienie takiej możliwości w postępowaniu cywilnym nie jest tożsame z celem, jaki ma osiągnąć projektowana ustawa, gdyż wymaga od pokrzywdzonego inicjatywy procesowej, dowodowej i posiadania funduszy na opłacenie pozwu, w zamian nie gwarantując mu szybkiego spełnienia roszczenia.

4. Zakres podmiotowy i przedmiotowy projektowanej ustawy

Projekt ustawy oddziałuje na nieoznaczony krąg podmiotów. Z rozwiązań przewidzianych w projekcie mogą korzystać wszystkie podmioty, które mają występować w postępowaniu karnym w charakterze strony. Projekt ma przede wszystkim znaczenie dla

funkcjonowania sądów, prokuratury oraz Policji, jako podmiotów prowadzących postępowanie karne w zakresie uregulowanym projektem.

5. Opis szczegółowych zmian

Ze względu na to, że zabezpieczenie dla pokrzywdzonego jest nowatorskim środkiem w polskim prawie karnym procesowym, nie mieszczącym się w dotychczasowej systematyce kodeksu postępowania karnego, proponowana regulacja winna zostać umieszczona w nowym rozdziale 32a ("Zabezpieczenie roszczeń z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych"). Proponuje się w tym rozdziale następujące rozwiązania.

Jeżeli zebrane w sprawie dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że określona osoba popełniła przestępstwo z art. 173, art. 177 lub art. 355 Kodeksu karnego, sąd na wniosek prokuratora, pokrzywdzonego lub osoby dla niego najbliższej, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator na wniosek pokrzywdzonego lub osoby dla niego najbliższej, może do czasu prawomocnego zakończenia postępowania wydać postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia roszczeń z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

W postanowieniu nakłada się obowiązek wypłaty na rzecz pokrzywdzonego przez zakład ubezpieczeń, a w przypadkach określonych w ustawie – przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny lub Polskie Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, zwane dalej "podmiotami zobowiązanymi do wypłaty odszkodowania", z tytułu zaliczki na poczet odszkodowania, jednorazowego świadczenia pieniężnego lub świadczeń pieniężnych okresowych, w celu udzielenia pokrzywdzonemu niezbędnej pomocy, w szczególności związanej z kosztami jego leczenia, rehabilitacji lub kosztami niezbędnego utrzymania pokrzywdzonego i jego rodziny. Kwota zaliczki dotyczy wyłącznie szkody związanej z ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu albo naruszeniem czynności narządu ciała lub rozstrojem zdrowia, o których mowa w art. 157 § 1 Kodeksu karnego. Określając wysokość i terminy płatności świadczeń, sąd lub prokurator bierze pod uwagę szacunkową wysokość szkody, górną granicę odpowiedzialności podmiotu zobowiązanego do wypłaty odszkodowania, wynikającą z umowy lub przepisów prawa, oraz potrzeby w zakresie niezbędnej pomocy pokrzywdzonemu, jak również uwzględnia okoliczności zdarzenia w zakresie, w jakim mogą mieć one wpływ na ustalenie wysokości odszkodowania.

Przed złożeniem wniosku pokrzywdzony zobowiązany jest złożyć zawiadomienie o szkodzie do podmiotu zobowiązanego do wypłaty odszkodowania, chyba że stan zdrowia pokrzywdzonego uniemożliwia dokonywanie czynności prawnych.

Projekt przewiduje, że organ prowadzący postępowanie odmawia przyjęcia wniosku, jeżeli:

- 1) wniosek został wniesiony przez osobę nieuprawnioną,
- 2) wniosek został wniesiony bez uprzedniego zawiadomienia podmiotu zobowiązanego do odszkodowania o szkodzie,
- 3) podmiot zobowiązany do odszkodowania wypłacił odszkodowanie,
- 4) roszczenie objęte wnioskiem nie ma bezpośredniego związku z czynem będącym przedmiotem postępowania,
- 5) to samo roszczenie dochodzone jest również w postępowaniu cywilnym,
- 6) o roszczeniu objętym wnioskiem prawomocnie orzeczono,
- 7) wniosek został złożony przed upływem 30 dni od daty złożenia zawiadomienia o szkodzie.

Ostatni z wymienionych przypadków koresponduje z treścią art. 14 ust. 1 ustawy dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. Nr 124, poz. 1152, z późn. zm.), zgodnie z którym zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie.

W opisanych wypadkach organ odmawia przyjęcia wniosku, a na zarządzenie odmawiające przyjęcia wniosku przysługuje zażalenie, z tym że zażalenie na zarządzenie prokuratora rozpoznaje sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie.

W sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, zażalenie na zarządzenie prokuratora, zgodnie z ogólną zasadą, wyrażoną w art. 653 § 3 k.p.k., będzie rozpoznawał wojskowy sąd garnizonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie.

Prawomocne postanowienie o nałożeniu obowiązku na podmiot zobowiązany do odszkodowania stanowi tytuł wykonawczy bez potrzeby zaopatrywania go w klauzulę wykonalności. Reguła ta stanowi gwarancję skuteczności proponowanych rozwiązań.

W celu umożliwienia pokrzywdzonemu, a w razie potrzeby osobie dla niego najbliższej, skorzystania z uprawnień, wprowadzono obowiązek pouczenia ich o zasadach i przesłankach uwzględnienia wniosku, a także okolicznościach, kiedy odmawia się przyjęcia wniosku.

Przed wydaniem postanowienia, organ prowadzący postępowanie, wzywa niezwłocznie podmiot zobowiązany do wypłaty odszkodowania do przedstawienia w terminie 14 dni dokumentacji dotyczącej umowy oraz oszacowania wysokości odszkodowania, ze

wskazaniem sposobu jego wyliczenia. Niezłożenie dokumentacji w terminie, który płynie od daty doręczenia temu podmiotowi wezwania, nie wstrzymuje wydania postanowienia.

Informacje udzielone przez podmiot zobowiązany do odszkodowania mają kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia, jednak sąd i prokurator nie są związani wyrażonym przez ten podmiot stanowiskiem. Oszacowanie wysokości odszkodowania podlega weryfikacji przez organ, który od podmiotu zobowiązanego uzyskuje również informacje o sposobie wyliczenia odszkodowania, a zatem zarówno samej szkody, jak i podstaw wyliczenia przewidywanego świadczenia.

Pomocne w szacunkach powinny być również informacje uzyskane od pokrzywdzonego lub osoby dla niego najbliższej, która wystąpiła z wnioskiem. Przewiduje się, iż w uzasadnionych przypadkach, przed wydaniem orzeczenia można, o ile nie wiąże się to z nadmiernymi trudnościami, odebrać oświadczenie od pokrzywdzonego lub osoby dla niego najbliższej, która złożyła wniosek na podstawie art. 296a § 1, odnośnie okoliczności wpływających na zakres obowiązku nakładanego na podmiot zobowiązany do odszkodowania. Obowiązek należy uchylić lub zmienić, jeżeli w toku postępowania powstaną lub ujawnią się okoliczności uzasadniające jego uchylenie lub zmianę.

Krąg podmiotów uprawnionych do wniesienia zażalenia na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia, niezależnie od zasad ogólnych, w tym przepisu art. 459 § 3 k.p.k., poszerzono w art. 296d również o osobę, która złożyła wniosek na podstawie art. 296a § 1. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd rejonowy, w którego okręgu prowadzi się postępowanie.

Projekt nie wyklucza złożenia wniosku o zabezpieczenie roszczeń także na etapie postępowania przed sądem II instancji. W związku z tym konieczne stało się wprowadzenie zasady, iż zażalenie na postanowienie wydane przez sąd odwoławczy rozpoznaje ten sam sąd w innym składzie.

Zaliczka wypłacona uprawnionemu podlega zaliczeniu na poczet należnego odszkodowania. Podmiotowi zobowiązanemu do wypłaty odszkodowania przysługuje roszczenie o zwrot wypłaconych świadczeń w wypadku braku podstaw do ich wypłaty w całości lub w części. Roszczenie to przysługuje podmiotowi zobowiązanemu wyłącznie przeciwko osobie, na rzecz której zaliczkę wypłacono.

Należy zwrócić uwagę, iż podmiot zobowiązany do wypłaty odszkodowania nie musi obawiać się ograniczeń wynikających z treści art. 409 k.c., statuującego zasadę obowiązku wydania korzyści w granicach aktualnie istniejącego wzbogacenia osoby, która uzyskała świadczenie. Prawomocne orzeczenie, wydane na podstawie art. 296a §1 k.p.k. stanowić

bowiem będzie tytuł prawny, wyłączający przesłanki pozwalające na stosowanie w tych wypadkach instytucji bezpodstawnego wzbogacenia oraz nienależnego świadczenia.

Roszczenie przeciwko podmiotowi zobowiązanemu do odszkodowania o zapłatę kwot przenoszących wartość wypłaconych świadczeń oraz roszczenie tego podmiotu przeciwko pokrzywdzonemu mogą być dochodzone wyłącznie w postępowaniu cywilnym.

Projektowana instytucja nie czyni wyłomu w zasadzie kontrydiktoryjności w zakresie, w jakim zasada ta znajduje odzwierciedlenie w polskim procesie karnym. Działanie organu procesowego upoważnionego do wydania postanowienia uzależnione jest od aktywności prokuratora, pokrzywdzonego lub osoby dla niego najbliższej (pouczonych o takim uprawnieniu) w sytuacji, gdy zasługujące na ochronę interesy pokrzywdzonego uzasadniają taką reakcję ze strony prokuratora lub sądu, związaną z udzieleniem niezbędnej pomocy. Przesłankami zastosowania instytucji jest duże prawdopodobieństwo wskazujące na popełnienie czynu zabronionego przez określoną osobę oraz w związku z tym powstanie szkody objętej obowiązkiem ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

6. Skutki wprowadzenia projektowanych rozwiązań

Ustawa będzie oddziaływać na:

- osoby pokrzywdzone wypadkami i katastrofami komunikacyjnymi, które dzięki rozwiązaniom przyjętym w ustawie będą mogły uzyskać wypłatę części należnego odszkodowania, nie oczekując na zakończenie postępowania karnego,
- organy postępowania karnego, które będą stosować przedmiotowe regulacje,
- zakłady ubezpieczeń, Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny i Polskie Biuro Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, które będą zobowiązane do wypłaty zaliczek na poczet odszkodowania.

Poza zmianami przewidzianymi w projekcie ustawa nie wywoła innych skutków prawnych.

Projektowana ustawa pozostaje bez wpływu na finanse publiczne, gdyż nie generuje kosztów dla budżetu Państwa. Nie przewiduje się bowiem tworzenia dodatkowych etatów w sądach z tytułu wejścia w życie proponowanej regulacji. Potrzeba taka nie istnieje, bowiem do wydawania postanowień na podstawie projektowanych przepisów będzie dochodzić wyłącznie w ramach prowadzonych postępowań karnych, zaś liczba tych postępowań nie jest w żaden sposób zależna od kształtu proponowanej regulacji.

Wejście w życie projektowanej ustawy nie wpłynie na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość. Nie powinno również spowodować wzrostu stawek ubezpieczeniowych,

ponieważ wzrost taki nie posiadałby uzasadnienia. Zakłady ubezpieczeń - w sytuacji wąsko określonej w ustawie, wymagającej zaistnienia i spełnienia szeregu warunków - będą wypłacać jedynie zaliczki na poczet odszkodowania, do wypłaty którego i tak byłyby zobowiązane, zaś jeśli wypłacenie zaliczki w wyniku późniejszych ustaleń okaże się bezpodstawne, przysługiwać im będzie roszczenie regresowe.

Proponowana regulacja nie będzie miała wpływu na rynek pracy, a także na sytuację i rozwój regionów.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Tłoczono z polecenia Marszałka Senatu
